

چکیده مقالات نخستین نشست تخصصی تاریخ مجلس

۳۱ خرداد ماه ۱۳۸۹

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

۸ / چکیده مقالات نخستین نشست تخصصی تاریخ مجلس

۵۹. نمایندگان شهرستان سراب در مجلس شورای ملی (اسغر حیدری).....
- نظارت مجتهدان بر قانون اساسی مشروطه: نمونه؛ نگاه آیت‌الله سید ابوالحسن اصفهانی (محمد خانی).....
۶۰. انتخابات مجلس بیست و یکم در مرند؛ به روایت اسناد و خاطرات (نادر خبازی دولت‌آباد).....
۶۱. پیشینه اندیشه دولت متمرکز اقتدارگرا در متن مذاکرات نخستین مجلس شورای ملی (محسن خلیلی).....
۶۲. انتخابات مجلس بیست‌وچهارم شورای ملی (اکبر خوشزاد).....
۶۳. ساختار و انتخاب هیأت مجتهدین خمسه مجلس شورای ملی دوره دوم (ابراهیم ذوالفقاری).....
۶۴. اندیشه تأسیس مجلس سنا در ایران (بهرنگ ذوالفقاری).....
۶۵. مجلس سیزدهم و تصویب پیمان اتحاد ایران با متفقین (سجاد راغی گلوچه).....
۶۶. کمیسیون نفتی‌ها و اتحاد مجلس شانزدهم در ملی شدن صنعت نفت (حسین روحانی صدر).....
۶۷. بررسی تحریم انتخابات دوره ۲۱ مجلس شورای ملی از سوی مراجع تقلید (رحیم روحبخش).....
۶۸. نقش مجلس اول و دوم در تحول حیات فکری و اجتماعی زنان ایران (افسانه روشن).....
۶۹. احزاب و انتخابات در کردستان از مشروطه تا پایان جنگ جهانی اول (عباس زارعی مهرورز).....
- تغافل و همگرایی مجلس شورای ملی؛ عاملی بر تبدیل «استبداد رضاخانی» به «دیکتاتوری رضاشاهی» (حجت زربین‌زاد).....
۷۱. مقدمه‌ای بر جایگاه مذاکرات مجلس در تاریخ‌پژوهی ایران (مجید سائلی کرده).....
۷۲. مجلس در دوران مشروطه و پهلوی (محمدتقی سبکدل).....
۷۳. نظام حاکم بر انتخابات در دوره رضاشاه (غلامرضا سلامی).....
۷۴. ری در انقلاب مشروطه (مراد سلیمانی زمانه).....
۷۵. عملکرد نمایندگان شهری در مجلس شورای ملی (مراد سلیمانی زمانه).....
- ۷۶.

پیشینه اندیشه دولت متمرکز اقتدارگرا در متن مذاکرات نخستین مجلس شورای ملی

محسن خلیلی^۱

مجلس شورای ملی را هم می‌توان از زاویه «بحران تأسیس» و هم از منظر «کارکردها» مورد بررسی قرار داد. بررسی چستی سرشت دولت پهلوی، مورد توجه پژوهشگران بسیاری است. خودکامگی به‌عنوان ویژگی بنیادین نظام سیاسی ایران دوران قاجار، امکان انتقال از یک ساخت سیاسی سنتی به یک ساخت سیاسی مبتنی بر قدرت متمرکز را پدیدار نمی‌ساخت. پیدایش قدرت متمرکز اقتدارگرا در ایران، دست‌آورد هم‌پوشانی سه لایه از روند تحولات تاریخ معاصر بوده است: تضعیف ساختار اقتصادی و اجتماعی سنتی به‌دنبال رسوخ سرمایه‌داری خارجی؛ ناتوانی شاهان قاجار در پاسخگویی به مقتضیات دوران جدید و خصلت اقتدارگرایانه جنبش مشروطیت در پایان دادن به عمر استبداد سنتی. نگاهی به عملکرد مجلس اول نشان می‌دهد که در کشاکش میان آزادی و نظم، به دلایلی گوناگون، «نظم و انضباط» گزینش و «ضعف جامعه در مقابل دولت» سبب شد اولویت‌های ویژه‌ای در فرایند اصلاحات، پدیدار گردد. نگارنده درصدد است با تحلیل متن مذاکرات نخستین مجلس شورای ملی، نشان دهد که تطفه پیدایش دولت متمرکز اقتدارگرای رضاشاهی، در خلال گفتگوهای برخی نمایندگان مجلس اول مشروطه منعقد شده بوده است.

کلیدواژه: مجلس شورای ملی، مشروطیت، دولت متمرکز، اقتدارگرای، پهلوی اول.